

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ ЗАПАСІВ У СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ЗАЛІЗНИЦІ

В статті розглядається оптимізація фінансування запасів у структурних підрозділах залізниці.

Ключові слова: оптимізація, фінансування, запаси, структурні підрозділ

Вступ

Запаси – це оборотні матеріальні активи, що використовуються у виробничому або торгівельному обігу та постійно знаходяться на різних дореалізаційних стадіях перетворення, починаючи із закупівлі.

В запаси вкладають гроші, щоб по закінченні господарського циклу повернути з прибутком.

Виробничі запаси посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємства та при висвітленні інформації про фінансовий стан, саме тому необхідно ефективно управляти ними.

Система планування й контроль придбання, виробництва та реалізації запасів значною мірою визначають успіх підприємства, особливо за умов нестабільної економіки та жорсткої конкуренції.

Проблема оптимізації фінансування запасів є досить актуальною для залізничних підприємств, так як залізниці є базовою галуззю економіки України та являють собою найважливіший елемент транспортної системи.

Постановка задачі

Кожне промислове підприємство повинно завжди володіти достатньою кількістю виробничих запасів, яка б дозволяла виконувати договірні зобов'язання і замовлення точно в строк. Звичайно, це завдання вирішується на основі управління запасами.

Оптимальне фінансування запасів структурного підрозділу є важливим в системі матеріально-технічного забезпечення, що пояснюється високою часткою витрат на зберігання матеріальних ресурсів в структурі загальних витрат залізничного підприємства.

Виклад основного матеріалу

Так, якщо структурні підрозділи мають запаси менші ніж необхідно, то можливі зупинки виробництва, під час яких працівникам треба

платити заробітну плату за простій, штрафи за невиконання договірних зобов'язань, зменшуються обсяги виробництва. Накладні витрати при цьому розподіляються на меншу кількість виробленої продукції, що веде до підвищення її собівартості і зниження прибутковості від реалізації.

При запасах більших за необхідні в першу чергу відволікають з обороту грошові кошти, які могли б бути вкладені в інші проекти або, у крайньому разі, покладені на депозит у банку.

Отже, підприємство втрачає прибуток, який могло б отримати.

Якщо ж на підприємстві не достатньо коштів, то воно бере для закупівлі матеріальних запасів кредит у банку. Чим більші запаси за оптимальні, тим більший треба взяти кредит, за який треба платити. Отже, в цьому випадку з'являються витрати, яких, при правильному плануванні запасів, можна запобігати [1].

Від того, як буде вестись фінансування запасів, значною мірою залежать фінансові результати діяльності підприємства. Іншими словами, існує певний оптимальний розмір запасів, при дотриманні якого підприємство скорочує витрати і збільшує свій прибуток.

До наслідків надлишкових запасів належать: втрата відсотків за «зв'язаними» коштами; проблеми з ліквідністю; збільшення псування, крадіжок, неефективного використання; збільшення витрат на зберігання; проблеми з охороною навколишнього середовища та безпекою; збільшення страхових платежів.

Наслідки надто малих запасів: зростання витрат на розміщення замовлень; високі ціни за терміновість поставок; простої виробництва; втрата клієнтів, іміджу підприємства; обмежена можливість реагувати на проблеми постачальників; обмежена можливість справлятися з сезонними коливаннями; чутливість до зростання цін тощо [2].

Найважливішою умовою фінансування запасів є забезпечення взаємної незалежності окремих стадій виробництва і збуту. Від прави-

льного управління запасами, всебічного планування виробничого процесу в тісному взаємозв'язку з матеріально-технічним постачанням залежить успіх підприємства. І, навпаки, нехтування цим призводить до низької ефективності діяльності підприємства, навіть до банкрутства.

Важливим моментом в управлінні матеріальними запасами є оцінювання витрат на їх збереження. Так, при перевищенні запасів від оптимального рівня потрібно мати додаткові приміщення, додаткових людей. Крім того, підприємства для зменшення ризику втрат матеріальних запасів проводять їх страхування, в тому числі і надлишкових запасів. Це свідчить про те, що і при збереженні матеріальних запасів підприємство може понести витрати, яких можна запобігти [3].

При цьому треба пам'ятати, що запаси зберігаються як на загальних складах, так і в інших центрах відповідальності: цехах, бригадах, майстернях, гаражах. На підприємствах, що отримують запаси або реалізують продукцію у великих обсягах, за значної віддаленості від транспортних магістралей можуть бути пристанційні склади. Окремі запаси інколи зберігають на відкритих майданчиках та значній відстані від населених пунктів.

Кількість грошей, заморожених у тисячах одиниць виробничих запасів, комплектуючих та сировини може вирости в дуже великі цифри. Все, що робиться для підтримки рівня запасів гранично низьким, може зменшити витрати за рахунок зменшення виплат відсотків і вивільнення дорогих місць на складі. Але якщо рівень запасів надто низький, це може привести до гальмування виробництва, коли матеріалів не вистачає в потрібний час.

В теорії і практиці радянських фінансів протягом багатьох останніх десятиріч був прийнятий поділ оборотних активів на нормовані і ненормовані. Такий поділ має глибокий економічний зміст, що ґрунтується на відтворювальній концепції оборотних активів. Прийнято вважати, що в постійному обороті кожного підприємства повинна знаходитись необхідна кількість виробничих запасів (системна частка оборотних активів), яка забезпечує безперервний виробничий цикл.

Основним завданням нормування є розробка на кожному підприємстві економічно обґрунтованих норм та нормативів власних оборотних активів, що забезпечують прискорення обігу та найбільш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів.

Нормування – це один із основних методів оптимізації рівня оборотних активів, що усуває їх незбалансованість.

Нормування – це процес обчислення тієї частини оборотних активів (запасів та витрат), яка потрібна підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та здійснення розрахунків. Нормування оборотних активів включає розробку та встановлення на кожному підприємстві спеціальних норм за окремими видами матеріальних цінностей, витрат виробництва і т.д. та розрахунок нормативу власних оборотних активів в грошовому виразі на кінець року, кварталу.

Норма – це обчислювальна за кожним видом оборотних активів відносна або мінімальна їх величина, що необхідна для розрахунку нормативу. За окремими видами оборотних активів вона розраховується в абсолютних величинах (гривнях, копійках), за іншими – у відсотках.

В складі виробничих запасів нормуються наступні групи оборотних активів – сировина, основні матеріали, покупні напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети. Здійсненню розрахунків передують визначення повного переліку видів перелічених матеріальних цінностей, що використовуються, а також кола постачальників вихідних матеріальних ресурсів.

Для ефективного управління запасами слід дотримуватись певних вимог, обрати систему обліку запасів, яка б враховувала специфічні особливості виробничого процесу; постійно мати достатньо точну оцінку обсягу і часу попиту, виконання замовлення, а також інформацію про терміни виробництва і постачання, про їх можливі зміни, що дасть можливість контролювати надходження та використання сировини і матеріалів у процесі виробництва та забезпечить його безперервність, що особливо важливо для підприємств.

Для раціонального управління запасами використовують ряд процедур і технічних прийомів:

1) правильне бюджетування потреби у різних елементах запасів (сировини, готової продукції, товарів і т. ін.);

2) контроль за рівнем запасів відповідно до бюджету та нормативами, розрахунок коефіцієнту оборотності запасів та середнього періоду їх оборотності як в цілому, так і за видами запасів;

3) контроль повторних замовлень сировини (товару), для чого необхідно знати щоденну потребу в сировині та час реалізації замовлення (час з моменту оформлення заявки до одержання сировини від постачальника). Це дасть можливість визначити, при якому мінімально допустимому залишку сировини необхідно оформити повторне замовлення. Обсяг замовлення залежить від умов поставки, способу транспортування, порядку розрахунків тощо;

4) управління запасами за категоріями (за методом «АВС»):

а) категорія А – дорогі товари, що складають значну питому вагу за вартістю (до 70%) при відносно невеликій їх кількості.

Для таких товарів необхідно організувати жорсткий індивідуальний облік і контроль за рухом, збереженням і витрачанням;

б) категорія Б – питома вага за вартістю і кількістю (масою, обсягом) приблизно збігаються або близькі за значенням.

Для таких запасів достатньо загального рівня контролю і аналізу;

в) категорія С – значна питома вага за кількістю (обсягом, масою) при порівняно невисокій питомій вазі за вартістю.

Рівень обліку і управлінського контролю за такими запасами може бути спрощеним.

5) використання моделі розрахунку економічного розміру замовлення (ЕРЗ), суть якої полягає у визначенні такого розміру замовлення, при якому сумарні витрати на оформлення замовлення та зберігання запасів будуть мінімальними. Практично визначений таким методом розмір замовлення може бути скоригованим з урахуванням різних факторів (умов постачання, коливань попиту, можливих знижок оптовим покупцям тощо);

б) система планування потреби в матеріалах (ППМ) відповідно до плану виробництва (реалізації) – один з видів бюджетування витрат матеріалів на виробництво (реалізацію товарів);

7) оперативне управління запасами за принципом «якраз вчасно» – система JIT. Для позначення цієї системи в Японії використовують термін «канбан» («картка», або «візуальна система запису»). JIT – англійське позначення цієї системи. Вона передбачає, що матеріали зберігаються на складі постачальника, а до покупця надходять в момент потреби в них для використання у виробництві або продажу. При такому методі витрати на зберігання запасів у споживача відсутні, але, відповідно, можуть бути підвищені ціни постачальником, необхідна чітка

координація (взаємозв'язок) між ними і т. ін. [2].

Найбільш раціональні і ефективні управлінські рішення приймаються на рівні тісного взаємозв'язку управлінського, фінансового обліку і маркетингового менеджменту. Тому управління виробничими запасами потребує не тільки ефективної внутрішньовиробничої системи обліку і контролю, а й погодженої діяльності всіх служб і підрозділів підприємства.

Можна поради мати кілька незалежних постачальників для кожного матеріалу: якщо в одного з них відбудеться страйк або аварія, це не дуже позначиться на поставках. Методом спостереження за операціями з допомогою комп'ютера нескладно розрахувати оптимальний рівень запасів для кожного матеріалу відповідно до потреб виробництва та вимог економії.

Можна запровадити метод, котрий дозволить оптимізувати придбання виробничих запасів і це в свою чергу дозволить знизити витрати на придбання, уникнути збоїв в процесі виробництва через відсутність сировини, даний метод називається методом економічного розміру замовлення – це кількість замовлених запасів, що забезпечує оптимальну комбінацію витрат на придбання та зберігання їх.

Для визначення оптимального рівня замовлення запасів треба враховувати витрати на придбання та зберігання їх.

Отже, оптимальний розмір замовлення визначається тими витратами, на які справляє вплив або кількість запасів, що зберігаються, або кількість зроблених замовлень. Чим більша кількість одиниць замовляється одночасно, тим менше замовлень необхідно зробити за рік. тобто зменшуються витрати на виконання замовлень. Однак, коли робиться менше замовлень, необхідно мати більший середній запас, що веде до збільшення витрат на зберігання запасів. Мета управління полягає в тому, щоб знизити витрати на зберігання великих запасів порівняно з витратами на розміщення великої кількості замовлень.

Висновки

Згладити негативний вплив нестабільності кон'юнктури ринку можна резервними запасами сировини й матеріалів, а уникнути їхньої застарілості – більш частими закупівлями порівняно менших за обсягом партій. Ці фактори діють взаємно протилежно, тому в управлінському обліку важливим є знаходження саме оптимальної «золотої середини» між ними [4].

Для підвищення достовірності обліку та контролю за виробничими запасами на підприємстві необхідно організувати систематичний внутрішній аудит, для чого доцільно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту.

Для підтримки оптимального рівня виробничих запасів необхідна достовірна і своєчасна інформація про розміри їх закупівлі. Вона необхідна для правильного планування майбутніх закупок з врахуванням можливої зміни обсягу виробництва або асортименту продукції.

Таким чином, наявність інформації про перспективи зміни потреб в тих або інших матеріальних ресурсах допоможе зекономити певну суму коштів (іноді досить значну). Виходячи з цього, основною метою управління запасами є своєчасні поставки запасів і мінімізація витрат, пов'язаних із замовленням і зберіганням їх.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Писаренко, Т. М. Організація управлінського обліку матеріальних запасів [Електронний ресурс] / Т.М. Писаренко // Луцький національно технічний університет. – 2008. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_2/zbirnik_O_FN_5_C_2_124.pdf. – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
2. Атамас П. Й. Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 440 с.
3. Сльозко, Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності [Текст] / Т. М. Сльозко // Фінанси України. – 2010. – № 3.
4. Голов, С. Ф. Управлінський облік [Текст]: Підручник / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2008. – 704 с.

Надійшла до редколегії 25.04.2012.

Прийнята до друку 26.04.2012.

Ю. С. АБАКУМОВА

ОПТИМИЗАЦИЯ ФИНАНСИРОВАНИЯ ЗАПАСОВ В СТРУКТУРНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯХ ЖЕЛЕЗНОЙ ДОРОГИ

В статье рассматривается оптимизация финансирования запасов в структурных подразделениях железной дороги.

Ключевые слова: оптимизация, финансирование, запасы, структурные подразделения.

Y. S. ABAKUMOVA

OPTIMIZATION OF THE FINANCING SPARE IN STRUCTURED SUBDIVISIONS OF THE RAILWAY

Optimization of the financing spare is considered In article in structured subdivisions of the railway.

Keywords: optimization, financing, spare, structured subdivisions.